چاوی دەسەڵات

بەشێکە لە وتاری (دەسەڵات/ئەپستمۆلۆژیا)
(1974)ی میشێل فۆکۆ

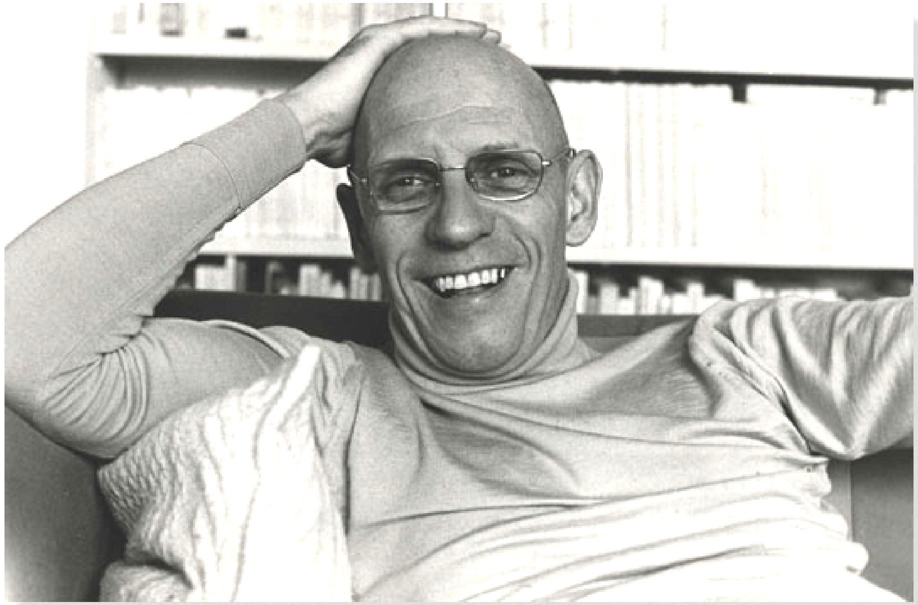

و. لە ئینگلیزییەوە: کامیل قەرەداغی

ئەوە کاتێك بوو کەمن نۆشداریی کلینیکیم دەخوێند،پلانی ئەوەم بەدەستەوەبوو، لێکۆڵینەوەیەك لەسەر تەلارسازیی بینای خەستەخانەی نیوەی دووەمی سەدەی هەژدە بکەم.لەوکاتەدا بزوتنەوەیەکی گەورەی ریفۆرمکردنی دامەزراوە تەندروستییەکانیش بەڕێوەبوو، دەمویست ئەوە بدۆزمەوە، کە روانینە پزیشکییەکان، چۆن دامەزراون و چۆن بە کردەوە لە کایەی کۆمەڵایەتیدا خراونەتەگەڕ، فۆڕمی نوێی خەستەخانەکان لەوکاتەدا چۆن بوو، کاریگەریی و کۆمەکی بەسەر ئەو روانینەوە نوێیەوە چۆن بوو! لەپشکنینی زنجیرەیەك پرۆژەی تەلارسازیی جیاواز، کە پاش دووەمین ئاگرتێبەربوونی ساڵی(1772)ی ئوتێلی (دیێڤ)دا هاتن، تێبینیی ئەوەمکرد، کە چۆن هەموو گرفتێکی بینینی تەنەکان، تاکەکەسن و شتەکان بە یەك سیستمی بینینی ناوەندی(سەنتەربەندی) یەکێك بووە لە نەگۆڕترین پرەنسیپەکانی ئاراستەگیریی ئەوان.

سەبارەت بە خەستەخانەکانیش ئەم گرفتە گشتییە قورستر دەبێتەوە: پێویست بوو خۆمان لە پێکەوەلکاندنی ناپێویستی بیناکان لابدەین، لەبەر بڵاوبوونەوەی پەتاو قەرەباڵەغی، لە هەمانکاتدا ئەو تێکەڵنەکردنە، هەواکێشی و سوڕانەوەی با مسۆگەر دەکات.فەزاکان دابەشدەکات وبە کراوەیی دەیهێڵێتەوە، هەروەها ئەگەری چاودێریکردی نەخۆشەکانیش دابیندەکات، کە دەکرێ گشتی، یان تایبەتی بێت، هە ر لەوکاتەدا جیاکردنەوەکە وادەکات، کە تاکەتاکەی کەسەکان، بخەیتە ژێر چاودێرییەوە. لە سەردەمانێکدا من وامدەزانی کە هەموو ئەم گرفتانە، بەشێوەیەکی تایبەت بۆ نۆشداریی سەدەی هەژدە و بیروباوەڕەپزیشکییەکانی ئەو سەردەمە دەگەڕانەوە.

پاشتر کە لە گرفتەکانی سیستمی جەزاییم کۆڵییەوە، تێبینیی ئەوەمکرد، کە هەموو پرۆژە گەورەکانی، سەرلەنوێ راهێنانەوەی زیندانییەکان، مێژووەکەیان دەگەڕێتەوە، تۆزێك پاشتر لە نیوەی یەکەمی سەدەی نۆزدە.هەرهەمان ئەو بابەتانەشیان هەیە، بەڵام لەم سەردەمەدا، تێدا ئاماژەکیان کردوە بۆ سەرچاوەکانی (بێنتهام*) بە ئەستەم دەقێك یان پێشنیارێکی سەبارەت بە زیندانییەکان تێدایە ، کە لەناو (ئامرازەکە)ی بێنتهام(پەنۆپتیکەن)ەوە وەرنەگیرابێت.

پرەنسیپەکە ئاوابوو: شورای بیناکە لەشێوەی ئەڵقەدایە، لەناوەڕاستی ئەمەدا بورجێك هەیە کلاوڕۆژنەی پەنجەرەی گەورەی تێدایە، بەدیوی ناوەوەی ئەڵقەکەدا دەکرێنەوە، بینای دەرەوەش بەسەر چەند خانەیەکدا دابەش بووە، کە هەموویان بەناو جەرگەی بیناکەدا دەپەڕنەوە،هەریەکەی خانەکان، دوو پەنجەرەی هەیە، لەگەڵ دەرچەیەکی کراوە بەرەو ناوەوە، کە ڕووی لە پەنجەرەکانی بورجەکەی ناوەڕاستە، دەرچەیەکی تریشی هەیە بۆدەرەوەیە و بوار دەدات روناکیی رۆژ بگاتە ناو تەواوی خانەکە.

ئەمجا هەموو ئەمانە پێویستیان بەوە هەیە، کە نیگابانێك لەناو بورجەکەدا دابنرێت و لەناو هەریەکەی خانەکانیشدا شێتێك، نەخۆشێك،زیندانیەك، یان قوتابیەکی قوتابخانە دابنرێت.

روناکییەکەی پشتەوە بواری ئەوەدەدات، کەسێك لە بورجە ناوەندیەکەوە، تارماییەکی بچوکی زیندانییەکانی ناو ئەڵقەی خانەکان ببینێت.

بەکورتی پرەنسیپی زیندانی تاکەکەسی پێچەوانەکراوەتەوە. روناکیی رۆژ و بینینی نیگابانەکە، چاکتر لە شەو بینینی زیندانییەکە، یان نەخۆشەکە مسۆگەردەکەن، ئەگەرچی، لەژێر جۆرێك لە پاراستنی توندیشدایە.

ئێمە لێرەدا باس لە دووشت دەکەین: روانین، و بەناوخۆییکردنی شتەکان.

ئەی ئایا ئەمە بەشێوەیەکی بنەڕەتی گرفتی تێچوونی خەرجیی دەسەڵات نییە؟

لەڕاستیدا دەسەڵات هەروەکو تێچوون و خەرجی ئەزموونکراوە، ئەوەی روونە، کە تێچوونی هەیە، تێچوونێکی ئابوورییانە. بێنتهامیش باسی لەمەکردوە.ئایا پانۆپتیکۆنەکان چەند نیگابانیان پێویستە؟ئەی ماشێنەکان بۆ کەوتنەگەڕیان، چەند تێچوونیان پێویستە؟بێگومان تێچوونێکی سیاسییانەش هەیە. ئەگەر تۆ زۆر توندوتیژ بیت، دەکەویتە بەر مەترسیی هەڵگیرسانی شۆرشیش لەدژت.

بە بەراورد لەگەڵ ئەوەدا، کە تۆ سیستمێکی نیگابانی(چاودێری)و سەرپەرشتیت هەیە.لە پێچەوانەکەیدا تێچوونێکی کەمی دەبێت، پێویستیت بە چەك نابێت، لەبەرئەوەی توندوتیژیی جەستەیی و کۆتوبەندی مادیت هەیە.تەنها روانینێك، روانینێکی پشکنینانە، ئەو روانینەی کە هەریەکەی تاکەکان دەخاتە ژێر رکێفی خۆیەوە و

وادەزانــن کــە لەلایــەن وەزارەتــی نــاوخۆوە، بــەوردی و بەتایبــەتی چــاودێری دەکــرێن، هــەر تاکەکەســێك ئەمــەی ئەزموون کردبێت، دەزانێت کە ئەو چاودێریکردنە لەدژی خۆی کۆتاییدێت.

چــەند شــێوازێکی نایابــە:دەســەڵات بــە بــەردەوامی پیــادەکراوە ، تەنانــەت لــە هەرشتێکیشــدا، کــە کــەمترین تێچوونی هەبێت.

* بێنتهـــــام(جێرمـــــی بێنتهـــــام) فەیلەســـــوف، ئابوریناس،یاساناسێکی بەریتانییە(1748–1832)پرەنسیپە سیاسییەکانی(ئوتیلایتاریانیزم–واتــە بەرژەوەنــدی پەرســتیی داهێناوە)

ئەم چەند دێرەی سەر بێنتهام لە سەرچاوەی ئینگلیزی ئینکارتا ریفرەنس لایبرەرییەوە وەرگیراوە.

تێبینی/ ئەم وتارە لە ماڵپــەڕی فۆکــۆ لەســەر ئینتــەرنێت وەرگیراوە،بەبێ دەستکاری، چۆن بڵاوبۆتەوە هەر ئاوا کــراوە بە کوردی.

ئەمەش ناونیشانی وتارەکەیە بە ئینگلیزی

The Eye of Power ،Michel Foucault

Excerpt،(1974)

Excerpt from Power/Knowledge

http//:Foucault.info

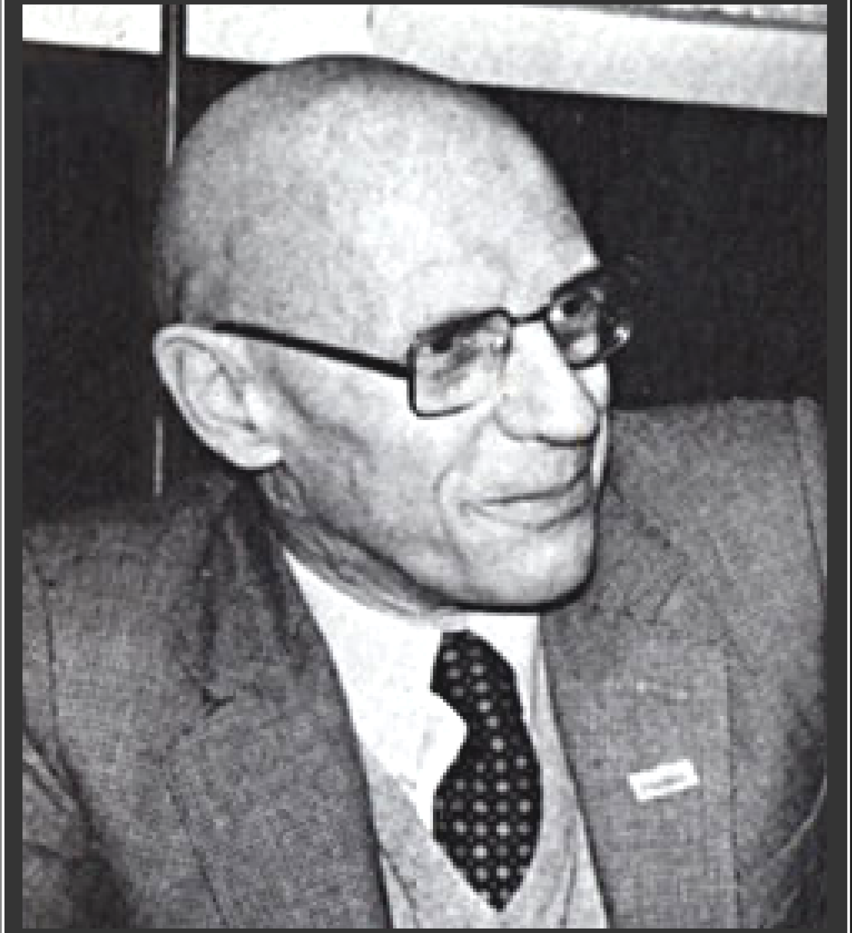

میشێل فۆکۆ